

Ко хоће да умре, мора да пише

Уз књигу Ко хоће да воли, мора да умре Јовице Аћина (изд. Стулос, Нови Сад)

Нема тајне где је све тајна.

Наслови Аћинових књига су потресни, нежни, слојевити и духовити. Сетимо се, рецимо, прве његове књиге прича (први пут објављена 1992. године) Дуге сенке кратких сенки. Какви су наслови такве су и приче.

Мада је наслов ове о којој ће бити речи надасве категоричан, њен поднаслов, “Приче са Ружом”, иако варљив, заводљив и игрив, заумно је истинит, такорећи истиносан, јер читалац прати пишчеву јунакињу Ружу, склону хиљадуструком преображавању, без троструке тајне (пишчеве, јунакињине и читаочеве), баш зато што је све тајна, како је и записано у овој књизи.

Нема, дакле, тајни, али то не искључује извесну тајанственост свега постојећег, што нас окружује и о чему причамо. Не бисмо, иначе, причали. Није откровитељски рећи да је Јовица Аћин један од ретких уметника књижевног текста, који од почетка па до самог издаха своје поетике, у сваком поједином делу, делцу и чину, остварује висок домет приповедаштва, бременитог сликовношћу, музиком, чак и математиком која сеже до целине и њене безусловности по сваку естетику. Не скривајући ни своју оданост философији и особитом есејизму “антрополошког” проседеа, писац обједињује рефлексивност и емоцију (никако сирову, већ рафиновану), поезију и “репортерски” исказ, миље збиље и неодољивост фантазма. Јер, ко хоће (а не ко неће) да умре, мора да пише.

Чини се, овако... Ове приповести, у којима се наслућују, препознају или само призивају и “дуге сенке” Кортасара, Кафке, можда чак и Милорада Павића, аутохтоне су, ипак, до свести, па и “бесвести” робустног и, подједнако, тананог приповедача Аћина.

Мајсторски се писац отима софистицираностима, као и сукобима са сопственом образованошћу и високом естетском културом, кад проговара “из лика”, кад твори надимке, деминутиве, те читаве сплетове готово слоговних фигура, који су, опет, у функцији и покорној служби исте високе естетике и њених сеноликих узора. Но, нипошто нису у питању пуке “стилске вежбе” (којима не желим да умањим ненадокнадивост), већ је у овој књижевној твари дефинитивно очувана, као у сакралној лаври, метафизичка упитаност о пореклу патње, са свим одречним одговорима о њеном превазилажењу. Тамо где је “баналност” ситуације и збивања очитија, зачињена чак грубошћу, опорашћу и црнохуморним заплетом, речена метафизичка немоћ је јача, убојитија и експлицитнија.

О свему, баш о свему пише Јовица Аћин (укључујући дупе, говно, фелацио, смрт детета и пироманију), служећи се чак и компликованом драматуршком “методом” приче у причиној причи, а опет нас уме изненадити (мада нисмо наивни) и обрадовати (макар били и меланхолични) каламбуром радњи, радњица и огољених механизма мукотрпног опстанка у ништавилу, чији је заточеник и он сам. Напосе је феномен пишчевог присуства у оваквој врсти литературе замашан, провокативан, мада и сасвим дискретан. Ипак, уочљив је за пробране “сладокусце” који “лове” одсуство дистанце баш тамо где је ова већма премоћна, како би се најзад уверили да је све завештано непролазности, трагу у универзалији и скромном ванличном

интересу.

Не баш сагласно високом афинитету ове критичарке спрам Аћинове прозе, у њој добрано обитавају и “актуалне тематске јединице” (попут бомбардовања, избеглиштва, рата) – али, и оне се надимају од суптилности презентације, стидљивих конклузија и, опет, нежне помирљивости у односу на све што нас може до краја сломити, остављајућ и нам истовремено неокрњеним уверење како морамо умрети ако хоћемо волети! Писац ових прича са Ружом, књиге коју бисмо могли назвати и “роман с предумишљајем”, стилски је апостол цизелиране форме саопштавања страшног и смешног, еротоманског и танатоманског. Издвајајући из језика којим се служи најбоље “деривате” располож иве матерње хемије, Аћин пише изравно и обилазно, таман по мери поетике и хумора које је подастро као стабилан летећи ћилим меланхоличног приповедања.

Модеран, па и постмодеран, опор и до крајности “едукован” у познавању најбољих вредности светског списатељства, чак ироничан у односу на поменуте домете, Аћин остаје скривени, штавише “загрижени” увереник и уверитељ у личну, ничим наметнуту поетику. Извесно је да приповедач из прича, као и сам аутор, “хоће да воли”, самим тим и “да умре”, али хрли да и даље пише како би, најзад, умрети морао...

Ова књига је стога апартна у нашој најновијој лепој књижевности, помера границе, мада је тешко означити смер таквог помака. Јесте нови модел приповедања, за који бих, да се усудим, рекла да се можда креће “бочно”, као што то каже и Аћинова Ружа, јер су тако приче испричане.